

جستارهایی در باب راهبردها و رویه‌های حمایت از تولید در کشورهای منتخب

مؤلفان

مریم احمدیان، محسن مقیسه
و مهدی آقامحمد زنجانی

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای
اسلامی

دفتر مطالعات اقتصادی

سرشناسه	: احمدیان، مریم، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: جستارهایی در باب راهبردها و رویه‌های حمایت از تولید در کشورهای منتخب مؤلفان مریم احمدیان، محسن مقیسه، مهدی آقامحمدزنجانی؛ ویراستار تخصصی احمد مرکزالمیری؛ ویراستار ادبی ناهید عطاردی؛ آبرای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات اقتصادی.
مشخصات نشر	: تهران: مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۳ص. مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۶۳-۹۱۴۷۹-۶۲۲-۹۷۸-۳۰۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: چاپ قبلی کتاب حاضر با عنوان «سلسله‌گزارش‌هایی در باب راهبردها و رویه‌های حمایت از تولید در کشورهای منتخب» در سال ۱۴۰۲ منتشر شده است.
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: سلسله‌گزارش‌هایی در باب راهبردها و رویه‌های حمایت از تولید در کشورهای منتخب.
موضوع	: مدیریت تولید -- سیاست دولت
	: تولید -- فرایندها -- مدیریت
	: Production management -- Government policy
	: Manufacturing processes -- Management
شناسه افزوده	: مقیسه، محسن، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده	: آقامحمد زنجانی، مهدی، ۱۳۴۰ -
شناسه افزوده	: مرکزالمیری، احمد، ۱۳۵۵ - ویراستار
شناسه افزوده	: ایران. مجلس شورای اسلامی. مرکز پژوهش‌ها
شناسه افزوده	: ایران. مجلس شورای اسلامی. مرکز پژوهش‌ها. دفتر مطالعات اقتصادی
رده‌بندی کنگره	: HF۱۰۰۳
رده‌بندی دیویی	: ۳۳۸-۲۰-۱۳۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۸۰۷۹۲۵
اطلاعات رکورد	: فیپا
کتابشناسی	

عنوان: جستارهایی در باب راهبردها و رویه‌های حمایت از تولید در کشورهای منتخب

مؤلفان: مریم احمدیان، محسن مقیسه و مهدی آقامحمد زنجانی

ویراستار تخصصی: احمد مرکزالمیری

ویراستار ادبی: ناهید عطاردی

صفحه‌آرا: بهمن سرداری

طراح جلد: محمدرضا سیاه‌کلاه

ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

سال چاپ و نوبت چاپ: دوم ۱۴۰۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال

مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است.

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی محفوظ است.

سخن ناشر ۱۳

فصل اول: ژاپن

نقش دولت در شکل‌گیری بخش خصوصی توانمند ۱۵

مقدمه ۱۷

۱-۱. سیر تاریخی تحولات اقتصادی ژاپن ۲۰

۱-۲. عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی ژاپن ۲۹

۱-۳. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۷۵

منابع و مآخذ ۸۱

فصل دوم: کره جنوبی

نقش دولت در تولد و رشد برندهای موفق جهانی ۸۳

مقدمه ۸۵

۲-۱. نگاه کلی به پیشینه تاریخی و اقتصادی کره جنوبی ۸۶

۲-۲. هویت، ساختار و نقش بنگاه‌های بزرگ در اقتصاد کره جنوبی ۹۲

۲-۳. نقش دولت در شکل‌گیری و رشد شرکت‌های بزرگ کره ۹۷

۲-۴. منشأ قدرت دولت در کره جنوبی ۱۱۳

۲-۵. آثار منفی رشد بنگاه‌های بزرگ در اقتصاد کره ۱۱۸

۲-۶. اصلاحات دولت در زمینه بنگاه‌های بزرگ و رشد نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط ۱۲۲

۲-۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۲۸

منابع و مآخذ ۱۳۱

فصل سوم: چین

رویکرد تأمین مالی، سرمایه‌گذاری و ایجاد بنگاه‌های بزرگ ۱۳۳

مقدمه ۱۳۵

۳-۱. بنگاه‌های دولتی، خصوصی و شکل‌گیری گروه‌های تجاری و تیم ملی در اقتصاد چین ۱۳۸

۳-۲. سرمایه‌گذاری بانک‌های بزرگ عمومی و هدایت اعتبار ۱۵۳

۳-۳. اجتماعی‌سازی سرمایه‌گذاری ۱۷۲

۳-۵. مطالعه موردی: شرکت تجهیزات مخابراتی هواوی ۱۸۵

۳-۶. نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۱۹۰

منابع و مآخذ ۱۹۴

فصل چهارم: آمریکا

سازوکارهای حمایت‌های دولتی از تولیدات داخلی ۱۹۹

مقدمه ۲۰۱

۴-۱. سیاست‌های تجاری ۲۰۴

۴-۲. یارانه به صنایع ۲۱۷

- نمودار ۱۷-۳. تغییر در بدهی بخش خصوصی و تولید ناخالص داخلی اسمی چین ۱۸۰
- نمودار ۱۸-۳. نسبت بدهی خصوصی به تولید ناخالص داخلی اسمی در چین (درصد). ۱۸۲
- نمودار ۱۹-۳. تغییر در بدهی خصوصی ۱۸۳
- نمودار ۲۰-۳. نسبت بدهی خصوصی به تولید ناخالص داخلی اسمی (درصد) ۱۸۴
- نمودار ۲۱-۳. ایجاد حباب بازار بورس شانگهای توسط حباب بدهی در چین ۱۸۵
- نمودار ۲۲-۳. ساختار وام بانک توسعه چین به هواوی. ۱۸۸
- نمودار ۲۳-۳. فروش سالیانه خارج از کشور هواوی پس از وام بانک توسعه چین (میلیارد دلار) ۱۸۹
- نمودار ۱-۴. سهم تولید ناخالص داخلی واقعی آمریکا در جهان (درصد) ۲۰۲
- نمودار ۲-۴. میزان و نرخ رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ایالات متحده در طی سال‌های ۲۰۱۶-۱۸۰۰ ۲۰۳
- نمودار ۳-۴. وضعیت تعرفه در ایالات متحده آمریکا ۱۹۰۷-۱۸۶۰ (درصد) ۲۰۶
- نمودار ۴-۴. میانگین وزنی تعرفه کالاها مشمول تعرفه در طی سال‌های ۲۰۰۸-۱۹۳۰ (درصد) ۲۰۷
- نمودار ۵-۴. حجم تجارت کالاها ایالات متحده در سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۰۰ (میلیارد دلار). ۲۰۸
- نمودار ۶-۴. افزایش تولید فولاد ریلی، کاهش واردات و کاهش قیمت فولاد ریلی در آمریکا نسبت به انگلستان ۲۱۷
- نمودار ۷-۴. از بین بردن سود واردات فولاد ریلی از انگلستان و کاهش قیمت فولاد تولید شده در آمریکا نسبت به انگلستان (دلار) ۲۱۷
- نمودار ۸-۴. روند ایجاد تعداد برنامه‌های تسویقی برحسب نوع برنامه‌ها ۲۲۴
- نمودار ۹-۴. روند تعداد برنامه‌های تسویقی برحسب نیاز کسب‌وکارها ۲۲۴
- نمودار ۱۰-۴. تعداد برنامه‌های تسویقی ایالت‌ها از سال ۱۹۸۷-۲۰۱۸ ۲۲۵
- نمودار ۱۱-۴. تعداد کارمندان شرکت تأمین مالی بازسازی (هزار نفر) ۲۳۰
- نمودار ۱۲-۴. میزان مخارج دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (میلیارد دلار) ۲۳۵
- نمودار ۱۳-۴. میانگین ماهیانه تعداد افراد استخدام شده در طرح‌های مشاغل فدرالی برنامه نیودیل ۲۳۵
- نمودار ۱۴-۴. نرخ بیکاری (درصد) ۲۳۶
- نمودار ۱۵-۴. نرخ بهره بلندمدت و کوتاه‌مدت در سال‌های ۱۹۲۰-۱۹۵۱ (درصد) ۲۴۰
- نمودار ۱۶-۴. سهم مخارج دولت فدرال آمریکا از تولید ناخالص داخلی (درصد) ۲۴۲
- نمودار ۱۷-۴. سهم مخارج دفاعی دولت فدرال آمریکا از تولید ناخالص داخلی (درصد) ۲۴۲
- نمودار ۱۸-۴. سهم کسری بودجه فدرال از تولید ناخالص داخلی ۲۴۳
- نمودار ۱۹-۴. نرخ تورم در ایالات متحده آمریکا (درصد). ۲۴۳
- نمودار ۲۰-۴. تأمین مالی غیرمستقیم دولت توسط فدرال رزرو (دارایی‌های فدرال رزرو) ۲۰۱۲-۱۹۱۵ (میلیون دلار) ۲۴۴
- نمودار ۲۱-۴. تقسیم‌بندی مخارج دولت برحسب سازمان‌های دولتی. ۲۴۹
- نمودار ۲۲-۴. آثار تعیین شده برنامه کمک اقدام توسعه شهری در شهرهای کمتر توسعه یافته. ۲۵۵
- نمودار ۲۳-۴. بودجه مؤسسات ملی سلامت در سال‌های ۲۰۱۲-۱۹۳۸ (میلیارد دلار، برحسب دلار سال ۲۰۱۲). ۲۶۷
- نمودار ۲۴-۴. نسبت مخارج تحقیق و توسعه به فروش (میانگین پنج‌ساله) ۲۷۰
- نمودار ۲۵-۴. منشأ ایجاد فناوری‌های اصلی مورد استفاده اپل ۲۷۳

- نمودار ۱-۵. نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی واقعی برزیل (درصد) ۲۸۷
- نمودار ۲-۵. نرخ جمعیت شهری و روستایی در برزیل (درصد) ۲۹۸
- نمودار ۳-۵. توزیع شرکت‌های دولتی برزیل در بخش‌های تولیدی و مالی ۳۰۳
- نمودار ۴-۵. آمار شرکت‌های دولتی (۲۰۱۶-۱۹۴). ۳۰۳
- نمودار ۵-۵. توزیع شرکت‌های دولتی براساس حوزه فعالیت ۳۰۵
- نمودار ۶-۵. تعداد نیروی کار ۳۰۵
- نمودار ۷-۵. تعداد شرکت‌های دولتی فدرال ۳۰۵
- نمودار ۸-۵. مدل مدیریتی شرکت‌های دولتی در برزیل ۳۰۶
- نمودار ۹-۵. تاریخچه انواع حمایت‌های بانک توسعه برزیل ۳۱۵
- نمودار ۱۰-۵. منابع تأمین مالی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیرساخت و صنعت برزیل ۳۱۷
- نمودار ۱۱-۵. وام‌دهی ضد ادواری بانک توسعه برزیل. ۳۱۸
- نمودار ۱۲-۵. تقسیم‌بندی وام‌ها براساس اندازه بنگاه‌ها (درصد). ۳۱۹
- نمودار ۱۳-۵. تأمین مالی صادرات توسط بانک توسعه برزیل (میلیارد دلار). ۳۱۹
- نمودار ۱۴-۵. سهم بخش‌های مختلف از سرمایه‌گذاری بانک توسعه برزیل (درصد) ۳۲۰
- نمودار ۱۵-۵. پرداختی‌های بانک توسعه برزیل (میلیارد ریال) ۳۲۰
- نمودار ۱۶-۵. سهم بانک توسعه برزیل از کل سرطیبه‌گذاری انجام شده در زیرساخت‌های برزیل (درصد) ۳۲۱
- نمودار ۱۷-۵. نقش بانک توسعه برزیل در کمک به سرمایه‌گذاری و اشتغال ۳۲۱
- نمودار ۱۸-۵. چارچوب سیاستی بانک توسعه برزیل برای ساختار تولیدی ۳۲۲
- نمودار ۱۹-۵. ایالت‌های محل استقرار شرکت‌های چندملیتی برزیلی. ۳۲۷
- نمودار ۲۰-۵. پراکندگی شرکت‌های چندملیتی برزیلی در جهان ۳۲۸
- نمودار ۲۱-۵. افزایش تولید نفت و گاز برزیل (۲۰۲۲-۲۰۱۸). ۳۳۱
- نمودار ۲۲-۵. حجم فروش تولیدات شرکت فولاد برزیل. ۳۳۳
- نمودار ۲۳-۵. سهم بازیگران جهانی در تولید فولاد خام (درصد) ۳۳۳
- نمودار ۲۴-۵. سرمایه‌گذاری در صنعت فولاد برزیل (میلیون دلار). ۳۳۴
- نمودار ۲۵-۵. تولید فولاد خام برزیل (هزار تن). ۳۳۴
- نمودار ۲۶-۵. صادرات فولاد برزیل (هزار تن) ۳۳۵
- نمودار ۲۷-۵. صادرات سنگ آهن برزیل (میلیون تن). ۳۳۶

سال‌هاست که رشد اقتصادی ایران وابسته به درآمدهای نفتی بوده و بخش خصوصی توانمند و مولد که نقش اصلی را در رشد اقتصادی کشور عهده‌دار باشد، شکل نگرفته است. تشدید تحریم‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر، توجه مسئولان و سیاستگذاران را به لزوم تلاش و برنامه‌ریزی برای افزایش تولید، سرمایه‌گذاری و اشتغال‌افزونی کرده، اما همچنان نقشه راه مشخص و مورد توافقی برای رسیدن به هدف مذکور در کشور وجود ندارد. کتاب حاضر با هدف آموختن از الگوها و تجربیات کشورهای موفق در حمایت از تولید و استخراج راهبردها و رویه‌های مؤثر حمایت دولت از بخش خصوصی تهیه و تدوین شده است.

نوشتار حاضر، مشتمل بر پنج گزارش پژوهشی است که بین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ در دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (گروه محیط کسب‌وکار و تنظیم رقابت)، به انجام رسید که با ویرایشی مختصر، در قالب کتاب پیش رو تدوین شده‌اند. در این مجموعه تلاش شده است تعدادی از کشورهایی که در تاریخ معاصر، رشد اقتصادی جهش‌وار و چشمگیری را تجربه کرده و به سرعت مسیر گذار از کشوری فقیر و توسعه‌نیافته به کشوری پیشرفته و توسعه‌یافته را طی کرده‌اند انتخاب شده و ابعاد مختلف حمایت از تولید و نقش دولت در دوران قبل از جهش رشد اقتصادی در آنها بررسی شود. سؤال اصلی این است که دولت در این کشورها چگونه از تولید و سرمایه‌گذاری حمایت کرده است. مشخص است که پاسخ به چنین سؤالی دشوار و پیچیده است و قطعاً عوامل متعددی در چنین تحول عظیمی نقش داشته‌اند. بنابراین تلاش شده ابعاد مختلف محیط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری و ... مورد مطالعه قرار گیرند تا نقش عوامل مختلف و درهم‌تنیدگی آنها روشن شود. همچنین انواع حمایت‌ها از بنگاه‌های بخش خصوصی در مسیر تحول از بنگاه‌های خرد و کوچک به بنگاه‌های بزرگ و بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد.